DESPRE LIMBA ŞI SCRIEREA CHINEZĂ [1]

DE

A. STADNICENKO

Limba şi scrierea chineză au particularităţile lor care le deosebesc profund de limbile slave şi de celelalte limbi europene. Totuşi, aceasta n'a împiedicat pe mulţi sinologi ruşi şi străini să-şi însuşească limba vorbită şi scrierea chineză, mai ales după ce au venit în contact cu poporul chinez.

Limba chineză ţine de limbile izolante. Fondul ei principal de cuvinte constă din cuvinte monosilabice, care exprimă noţiuni primordiale, fundamentale. Cuvintele chineze nu se declină, nu se conjugă şi nu capătă flexiunile atât de răspândite în limba rusă. Aceste cuvinte-radicale monosilabice reprezintă elemente de formare a cuvintelor sub forma unor diferite îmbinări reciproce. De exemplu *ţao* — iarbă şi *mu* — copac, în îmbinarea *ţaomu*, înseamnă un nou cuvânt: «vegetaţie».

După principiul îmbinării cuvintelor monosilabice, se formează întreaga varietate de cuvinte (câteva zeci de mii), necesare unei vieţi civilizate. Câteodată cuvintele simple, monosilabice, intrând în îmbinări reciproce, îşi păstrează şi sensul lor iniţial, la fel cum se întâmplă în limba rusă, de exemplu în cuvântul земле владелец «proprietar de pământ», în care cuvintele земля «pământ» şi владелец «proprietar» îşi păstrează înţelesul lor şi, în acelaşi timp, formează împreună un cuvânt nou. În chinezeşte la «proprietar de pământ» se zice *diciju*. În acest cuvânt chinezesc intră cuvintele: pământ — *di* şi stăpân, proprietar — *ciju*.

Dar, în limba rusă, asemenea cuvinte compuse sunt relativ puţine, pe când în limba chineză ele abundă.

Deoarece cuvintele monosilabice chineze nu-şi pierd sensul lor iniţial în îmbinări, unii sinologi înclină să considere cuvintele compuse ca nişte propoziţii speciale. De exemplu, ei socotesc că cuvântul *gunciandan* — partidul

[1] Articol publicat în revista «Ogoniok» nr. 14, aprilie 1953.

BDD-A10190 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:45 UTC)

comunist — poate fi interpretat: « partidul comunităţii de bunuri »; însă lucrurile nu stau astfel. În asemenea îmbinări apar cuvinte noi, deosebite de cuvintele elementare din care se compun. Iată de ce nu ne putem limita numai la cunoaşterea cuvintelor-radicale monosilabice chineze. Cunoaşterea celor mai simple cuvinte monosilabice uşurează doar însuşirea vocabularului variat şi vast al limbii chineze.

În limba chineză sunt multe omonime, iar multe cuvinte monosilabice, pe lângă un înţeles semantic diferit, au aceeaşi sonoritate. Astfel *hu* are peste douăzeci de înţelesuri, de exemplu: « lac », « uşă », « a invoca » etc. Cuvântul monosilabic mult răspândit *şi* are nu mai puţin de şaizeci de înţelesuri, ca de exemplu: «zece», «istorie», «treabă» etc. *I* înseamnă: «unu», «rochie», «a traduce» şi, în afară de acestea, până la o sută de alte sensuri. Zeci de sensuri au cuvinte monosilabice ca: *bi*, *bo*, *gui*, *di*, *in*, *ini*, *li*, *lu*, *liu*, *mi*, *si*, *su*, *siao*, *tan*, *tani*, *fu*, *fei*, *ţzi*, *ţzian*, *cian*, *şu*, *iuan*, *ioi*, *ian*, *iao*.

După cum s'a spus mai sus, multe din ele intră în îmbinări reciproce după tipul cuvintelor noastre: паровоз « locomotivă », пароход « vapor », водолаз « scafandru », самообразование « autodidactism », каменотес « cioplitor de piatră », самолёт « avion », частокол « palisadă », летописец « letopiseţ », двоедушие « ipocrizie », единодушие « unanimitate », дымоход « coş pentru fum ».

În cazul acesta, cuvintele chineze, devenind bi- şi polisilabice, se deosebesc uşor unele de altele.

În afară de aceasta, cuvintele care sunt la fel, dar au înţeles diferit, se pronunţă cu o intonaţie deosebită.

Această aşa zisă tonalitate constituie o particularitate a limbii chineze. În graiul răspândit în Pekin, există patru tonuri, şi anume:

Primul ton drept. Cuvântul se pronunţă pe un ton egal, deşi destul de ridicat (dar fără efort), de pildă la fel cum răspundem « aşa » la întrebarea « de ce nu eşti vesel? ».

Al doilea ton drept. Cuvântul se pronunţă cu voce ridicată, ca în întrebarea: « Cine-i acolo? ».

Tonul al treilea, sau ascendent. Cuvântul se pronunţă cu voce ridicată, de pildă cum pronunţăm: « Ce-e? », « Iată cum ».

Tonul al patrulea, sau descendent. Cuvântul se pronunţă cu o coborîre treptată a vocii, destul de scurt, exprimând oarecum o afirmare care aminteşte expresiile noastre: « *Aşa* trebuie să faci? », « Nu se poate ».

În dicţionare, aceste tonuri sunt indicate prin semne convenţionale, deasupra cuvintelor respective, iar în dicţionarele străine, câteodată, prin mici cifre. De exemplu, cuvântul *şui*^{2} (cu semnul doi), care se pronunţă pe tonul al doilea, înseamnă întrebarea « cine? », iar *şui*^{3} (cu semnul trei), care se pronunţă pe tonul al treilea, înseamnă « apă ». Vorbirea chineză vie nu se poate lipsi de tonalităţi. Totuşi lunga desvoltare a limbii chineze a dus la formarea cuvintelor bisilabice şi polisilabice, care nu cer vechile grade de tonalitate.

BDD-A10190 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:45 UTC)

Cuvintele posilabice uşurează apropierea diferitelor dialecte existente în China şi care se deosebesc mai ales prin pronunţare şi tonalitate, iar nu prin structură gramaticală şi vocabular.

De una din particularităţile limbii chineze se leagă şi sintaxa ei, îmbinarea cuvintelor în propoziţii. Rămânând neschimbate ca formă, cuvintele ocupă în propoziţii (cu rare excepţii) un loc determinat. În propoziţie, în primul loc, se pune de obicei subiectul, în locul al doilea predicatul, apoi urmează complementul. De exemplu: *siueşen ianţziu lişi* « studentul studiază istoria ». Dacă este necesar să se determine care student, când şi ce fel de istorie studiază el, toate cuvintele determinante vor ocupa locul din faţa celor ce trebuie determinate (atributul precede cuvântul pe care-l determină). *Cijeghe siueşen sianţzai ianţziu cijungo lişi* « acest student învaţă acum istoria chineză ». Câteodată verbele şi substantivele se formează cu ajutorul cuvintelor neflexibile, care joacă rolul de sufixe.

După lămurirea particularităţilor fundamentale ale limbii chineze, nu este greu să ne orientăm în particularităţile scrierii chineze.

Ea nu se bazează pe alfabet, ci pe aşa numitele hieroglife. Literele alfabetului indică sunete, « foneme »; hieroglifele sunt simboluri ale noţiunilor ce se exprimă prin cuvinte. În scrierea chineză sunt aproximativ atâtea hieroglife uzuale câte cuvinte-radicale monosilabice simple sunt, adică câteva mii.

După cum se presupune, hieroglifele au provenit din existenţa, în vremuri îndepărtate, a pictogramelor (din latinescul pictura — pictură, adică desen, zugrăveală), însă scrierea hieroglifică chineză actuală este departe de a fi pictografică. Hieroglifa este un simbol care în majoritatea cazurilor nu are o asemănare vizibilă cu obiectul pe care-l indică, deşi în multe cazuri ea poate fi asociată reprezentărilor noastre. De exemplu *cijun* (1) « mijloc », datorită barei verticale, ne dă reprezentarea cunoscută a noţiunii de « mijloc ». Cele mai multe hieroglife sunt cu totul abstracte, în genul hieroglifului *iu* (2) « a avea ». În consecinţă, memorizarea hieroglifelor cere învăţarea lor în procesul aplicării practice.

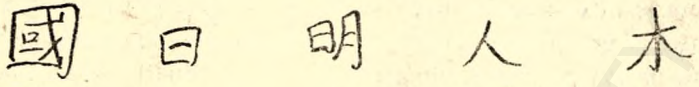
1 2 3 4

Hieroglifa se citeşte la fel cu cuvântul pe care îl indică. Hieroglifele se deosebesc între ele prin numărul şi caracterul liniilor, cum se poate vedea în exemplul *şui*, care, în raport cu tonul cu care este pronunţat, poate însemna întrebarea « cine? » sau cuvântul « apă ». În primul caz, hieroglifa *şui* se scrie (3), în al doilea (4). Astfel, ambele noţiuni sunt percepute fără greşeală, independent de pronunţare şi de ton. Aceasta creează o anumită comoditate în comunicarea dintre oamenii care vorbesc diverse dialecte, cum e în China. În aceasta constă

BDD-A10190 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:45 UTC)

una din cauzele viabilităţii hieroglifelor în scrierea chineză. *Hieroglifa îşi păstrează sensul, independent de felul cum se citeşte, şi nu numai în diferite dialecte, ci şi în limbi complet diferite.*

De exemplu, «stat» se zice în chinezeşte *go* (5), în japoneză se zice «cuni», dar se indică prin aceleaşi hieroglife. Scrierea hieroglifică a pătruns din China în Japonia, prin Coreea, în secolul al III-lea şi s'a răspândit larg în secolul al VI-lea, odată cu pătrunderea budismului.

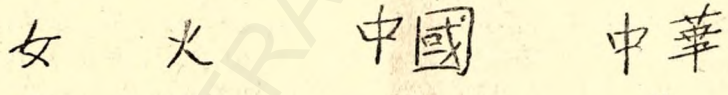

5 6 7 8 9

Toate hieroglifele din dicţionare sunt despărţite pe secţiuni, după criteriul noţiunilor înrudite. În acest caz se ia de bază un hieroglif oarecare. De exemplu hieroglifiul *ji* (6), care indică «soarele», «ziua», reprezintă oarecum baza în grupul hieroglifelor legate de noţiunea «soare» şi poate fi întâlnit în calitate de element în noţiunea mai complexă *min* (7) «luminos» şi într'o serie de alte noţiuni. Asemenea hieroglife elementare, de bază, se numesc hieroglife-«cheie». Se socotesc 214 hieroglife-cheie, printre care: *jeni* (8) «om», *mu* (9) «copac», *niui* (10) «femeie», *ho* (11) «foc», şi altele.

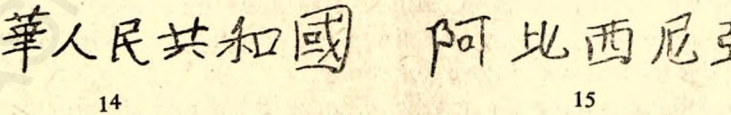
Cunoaşterea hieroglifelor-cheie uşurează înţelegerea multor altor hieroglife care intră în compunerea scrierii chineze.

Denumirile proprii se scriu cu aceleaşi hieroglife ca şi cuvintele comune, dar în unele cazuri hieroglifele îşi păstrează sensul, iar în altele se folosesc doar ca silabe ale cuvântului respectiv, ca un alfabet silabic.

10 11 12 13

Să lămurim aceasta prin exemple: *cijungo* (12) — numele Chinei — se compune din *cijun* «mijloc» şi *go* «stat», adică «statul din mijloc». În această noţiune s'au oglindit vechile idei geografice ale Chinezilor. *Cijunhua* (13) «floarea din mijloc» este o altă denumire poetizată a ţării (*hua* — «floare»). Republica Populară Chineză se numeşte *Cijunhua jenmini gunhego* (14), în care *Cijunhua* (China) se îmbină cu *jenmini gunhego* (republică populară). Dar un nume propriu, cum ar fi Abisinia (15), pentru scrierea căruia sunt luate hieroglifele

14 15

a, bi, si, ni şi *ia* («mal», «comparaţie», «apus», «apropiat», «cel mai rău»), nu are niciun fel de sens. Hieroglifele au fost folosite în cazul de mai sus ca un

BDD-A10190 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:45 UTC)

alfabet. Astfel se procedează în majoritatea cazurilor la transcrierea cuvintelor străine şi a numelor de familie. În numele de familie, în prenume şi în numele proprii, de obicei, nu se ţine seamă de înţelesul hieroglifelor: ele apar tocmai ca o indicare a numelor proprii şi în text se notează câteodată cu o linioară.

Rândurile textului chinezesc, atât al celui scris de mână, cât şi al celui tipărit, sunt aranjate de sus în jos şi dela dreapta la stânga. De aceea, o carte sau un manuscris începe acolo unde la noi se sfârşeşte. La noi cartea aşezată cu titlul deasupra are cotorul legăturii în stânga, cea chinezească în dreapta. Scrierea de sus în jos are inconvenientele ei, deoarece citatele europene trebuie răsturnate şi scrise vertical, de sus în jos, după cum merg rândurile chinezeşti. Şi mai greu se scriu formulele ştiinţifice cu indici literali şi numerici. De aceea cărţile şi revistele ştiinţifice sunt scrise tot mai frecvent cu hieroglife chineze, însă, ca în Europa, orizontal, dela stânga la dreapta.

În calculele matematice se folosesc caractere europene şi arabe (adică aceleaşi ca şi la noi) şi nu cifrele chineze. Cifrele arabe sunt aplicate foarte des la tablourile statistice, deşi în text sunt scrise cifrele chineze, al căror model până la zece este următorul (16):

一 二 三 四 五

六 七 八 九 十

16

Este oare posibil şi necesar să se reformeze «scrierea chineză», să fie transpusă în alfabet? O reformă este desigur necesară. Trebuie să presupunem că în anumite condiţii o reformă este posibilă, dacă nu pe calea unei renunţări rapide şi complete la scrierea hieroglifică, cel puţin printr'o simplificare mai mult sau mai puţin însemnată. Dar în măsura în care această scriere, ca şi oricare alta, a servit şi serveşte cauzei progresului, trebuie cântărite cu grijă toate împrejurările pentru şi contra, în condiţiile concrete ale perioadei istorice date. O reformă rapidă şi completă a scrierii, cu renunţarea la hieroglife, ar îngreuia accesul maselor largi la valorile culturale istorice, acest lucru cerând reeditarea multor cărţi şi a altor materiale scrise cu hieroglife. Ar apărea şi anumite greutăţi de adaptare a noii scrieri la dialectele existente. Unii prezintă împotriva reformei argumentul că este greu din punct de vedere tehnic să transpui în alfabet scrierea unei limbi care are multe cuvinte asemănătoare şi care se deosebesc numai prin tonalitate.

De problemele reformei scrierii chineze se ocupă în prezent guvernul Republicii Populare Chineze. Elaborarea reformei nu împiedică cu nimic înflorirea impetuoasă în ţară a culturii pe baza scrierii existente.

BDD-A10190 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:45 UTC)

În păturile largi ale poporului chinez creşte tendinţa ca în cel mai scurt termen să se lichideze analfabetismul, în care, în trecut, erau ţinuţi milioane de muncitori. Experienţa luptei pentru lichidarea analfabetismului arată că « scrierea chineză » nu este prea grea, cum presupun mulţi, pentru Chinezii care cunosc limba maternă vorbită.

În ultimii ani a căpătat o largă răspândire în China metoda unei mai rapide învăţări a scrierii hieroglifice, elaborată de profesorul din Armata populară eliberatoare chineză, tovarăşul Ţi Ţzian-hua. Folosind această metodă, un analfabet sau cineva cu puţină ştiinţă de carte are posibilitatea să înveţe în 150 de ore de studiu 1.500—2.000 dintre cele mai uzuale hieroglife, alese după o practică îndelungată, iar după încă 100 de ore de studiu, să poată citi ziare, cărţi mai simple, precum şi să scrie scrisori.

Metoda lui Ţi Ţzian-hua, care a fost distins cu diploma de onoare a Comitetului pentru problemele culturale şi ale educaţiei de pe lângă Consiliul administrativ al guvernului central al Republicii Populare Chineze, se bazează pe aplicarea semnelor fonetice (literelor) care se prezintă ca nişte combinaţii simplificate din două sau patru linii, ce se întâlnesc în hieroglife ca elemente. Acest alfabet chinez, format din 40 de semne, care se chiamă *cijun ţzîmu*, se folosea mai înainte în predarea pentru copii ca un mijloc ajutător de a scrie, pe lângă hieroglife, pronunţarea lor. Tovarăşul Ţi Ţzian-hua a adoptat alfabetul ca un mijloc de predare pentru adulţi (care posedă limba chineză vorbită) a textelor simple, scrise cu litere. Pentru aceasta, sunetele literelor se învaţă la început cu ajutorul pozelor.

Ulterior, pozele sânt înlocuite cu hieroglife, iar elevii disting că cuvintele care au acelaşi sunet, dar sunt diferite ca sens, deşi se scriu cu aceleaşi litere, sânt indicate prin hieroglife diferite. Minimul de hieroglife însuşite pe această cale le permite să treacă la citirea textelor simple, iar citirea repetată a hieroglifelor selecţionate din text grăbeşte şi fixează memorizarea lor.

Pe această cale, elevii se apropie de citirea unui text de ziar sau de carte, încep analiza grafică a hieroglifelor şi scrierea.

Se presupune că din primăvara anului 1953, pe baza metodei mai rapide de învăţare, va fi lichidat analfabetismul la peste 10.000.000 de oameni, mai ales la muncitorii din industrii şi la ţărani. În regiuni ca China de Nord-Est, lichidarea completă a analfabetismului trebuie să fie, după plan, terminată în următorii cinci ani. Planul de lichidare a analfabetismului se elaborează şi se realizează şi în alte regiuni ale Chinei.

BDD-A10190 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:45 UTC)